

ХАРЧОВА і переробна промисловість

к цеху
ї кондитерської
Н.В. Астахова:
продукція —
найкраща, найкорисніша!
(Детальніше — на стор. 10-13).

травень/2006

В.ЯНИЦЬКИЙ

Безпечність і якість продукції

**А.УКРАЇНЕЦЬ, В.ДОМАРЕЦЬКИЙ, П.ШИЯН,
С.ОЛІЙНИЧУК**

Перспективні джерела енергоресурсів

Закони, укази, постанови

Наші консультації

П.ЯРИШ

Шлях до успіху

**С.ОЛІЙНИЧУК, Г.ШМАТКОВА, Л.МАРИНЧЕНКО,
О.БУТНІК-СІВЕРСЬКИЙ**

Інноваційні пріоритети галузі

М.ГІНЗБУРГЩо таке "упаковка", "пакування", "упакування",
"упакування"?

НАУКА

В.ДОМАРЕЦЬКИЙ, А.КУЦ, М.БІЛЬКО, Н.ГРЕЧКО

До європейських стандартів

В.ЗАХАРЕВИЧ

Сметанні продукти

В.АРХИПОВ

Біологічна цінність рослинних білків

А.КОТИНСЬКИЙ, К.ПАЛИВОДА, Л.ЧЕРНУХІНА

Іони деяких металів

ТЕХНІКА, ТЕХНОЛОГІЯ

С.ВЕРБИЦЬКИЙ

Тонке подрібнення фаршу

А.КОЗАКВидано цікавий і корисний збірник
Мінерал, створений природою

думок авторів публікацій,

визначення.

відповідають автори

журнал обов'язкове.

Підписано до друку 10.04.2006.

Формат 60x84/8, 4,85 умовн. друк. арк.

Нак. р. 7200. Папір крейдований.

Друк офсетний.

Дизайн - техн. редактор І.Г. Сенкевич.

Зверстано в редакції журналу

«Харчова і переробна промисловість».

«Харчова і переробна промисловість» занесено до переліку
журналів (постанова президії ВАК №3-05/11 від 10.11.1999 р.)

Друк: ПП «Колодій В.І.», м. Київ, бульвар І.Лєпсе, 8.

Наукові дослідження засвідчують, що

ІОНИ ДЕЯКИХ МЕТАЛІВ

можуть сприяти росту культури спіруліни й підвищенню синтезу фікоціаніну

НАУКОВИМИ дослідженнями доведено, що фікобіліпротеїди забезпечують у клітинах ціанобактерій поглинання світла в межах 450–700 нм і водночас з високою ефективністю (більше 90%) вони передають поглинене світло на хлорофіл.

Фікобіліпротеїди — це складні водорозчинні білки типу глобуліну (рис. 1), що містять зв'язаний з ними за допомогою ефірних зв'язків пігмент фікоціанобілін. Він складається з чотирьох пірольних кілець, але не замкнених, як у молекулі хлорофілу, а у вигляді розгорнутого ланцюга, що не містить металу (рис. 2).

Фікоціанін — біологічно активна сполука, яка підвищує імунітет та стійкість організму до дії нега-

тивних факторів навколишнього середовища, має радіопротекторні (поглинає та виводить з організму людини до 40% радіоактивного цезію й стронцію) та кровотворні властивості, перешкоджає розвитку вірусу імунодефіциту, онкологічних захворювань.

Крім фармакологічного застосування, **фікоціанін використовують у харчовій промисловості та косметології для виробництва біобарвників**. Відходи від виготовлення фікоціаніну спрямовують на корм худобі. У США випускають високоочищений фікоціанін, застосовують його в наукових дослідженнях та в діагностиці.

Залежно від умов культивування вміст фікоціаніну може змінюватись у межах 0,5–15% від абсолютно сухої біомаси (АСБ).

Вивчення спіруліни здійснювали в двох напрямках: розробка ефективних методів культивування та ефективне застосування мікроводорості й окремих біологічно активних сполук, вилучених з її біомаси, у харчовій та фармацевтичній галузях. Однак деякі аспекти інтенсивності росту та біосинтезу біологічно активних сполук залежно від концентрації мікроелементів у поживному середовищі залишаються не до кінця визначеними. Отож **мета даної роботи — дослідити процес накопичення фікоціаніну в біомасі спіруліни залежно від концентрації солей заліза, магнію, йоду, кобальту, а також нітратного азоту та солоності середовища**.

Для досліджень використовували альгологічну чисту культуру трихомної ціанобактерії *Spirulina platensis* (Gom.) Geitl. штам ЛГУ-603, взяту з колекції

А.КОТИНСЬКИЙ,
кандидат технічних наук
К.ПАЛИВОДА,
студентка
Л.ЧЕРНУХІНА,
кандидат біологічних наук
Національний університет харчових технологій

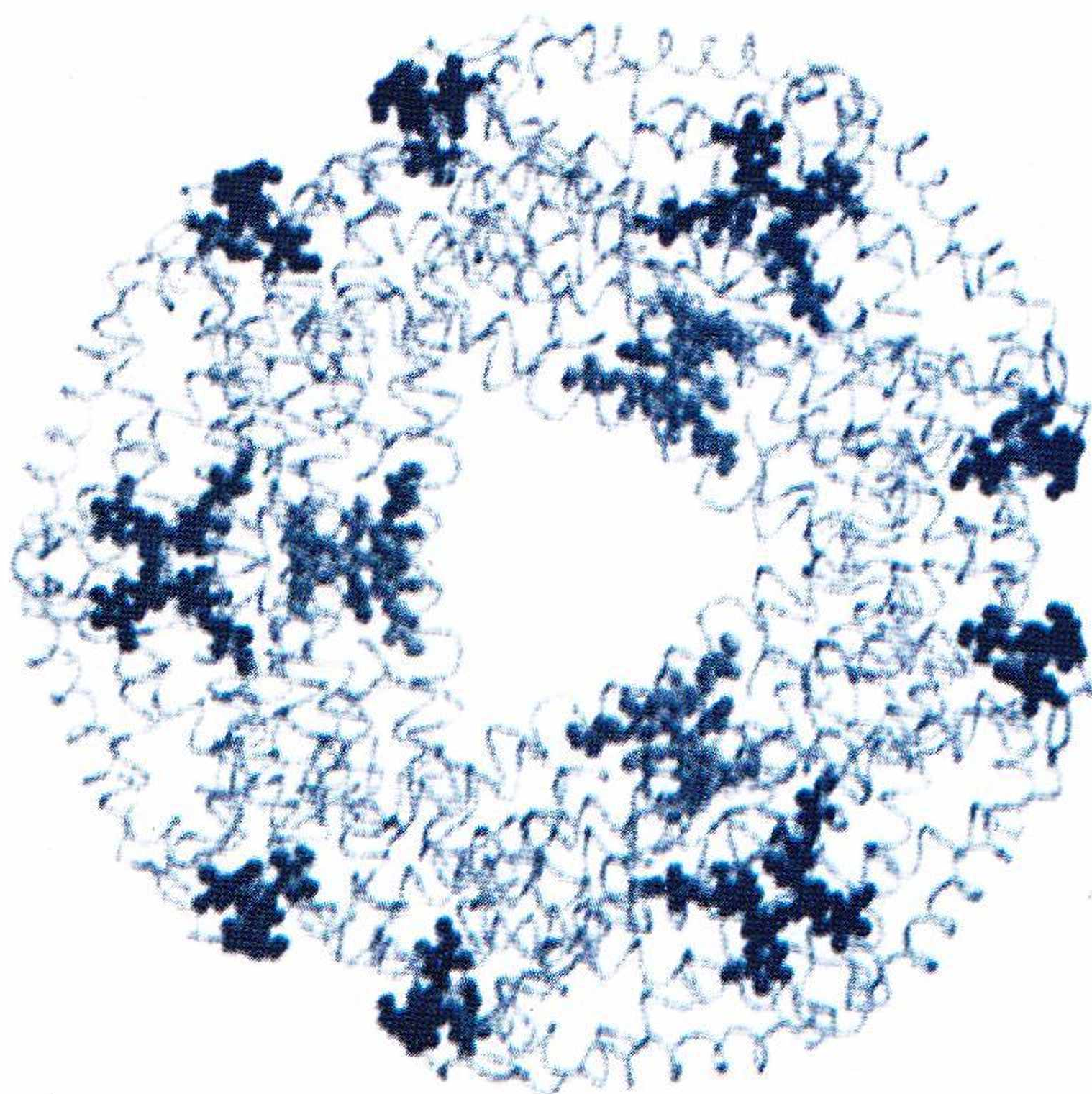

Рис. 1. 3D структура С-фікоціаніну.

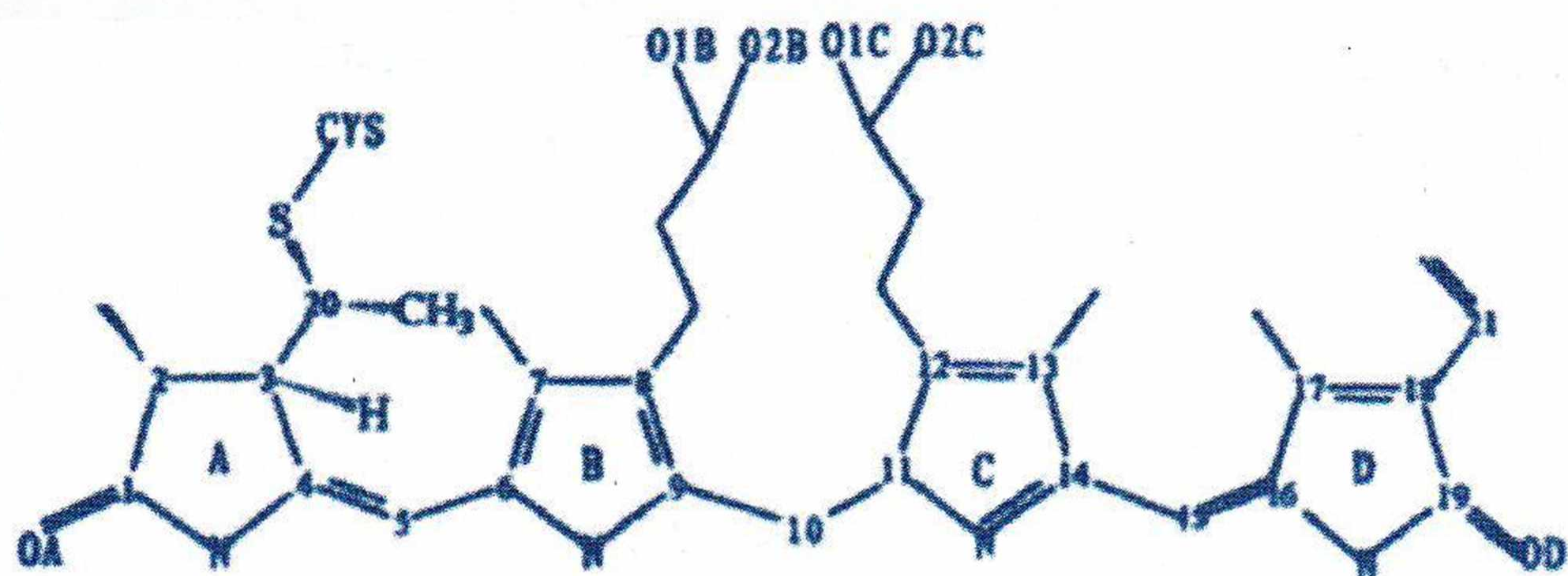

Рис. 2. Хімічна структура фікоціанобіліну.

культур Інституту ботаніки імені Холодного НАН України. Культивування здійснювали в накопичувальному режимі впродовж 9 діб з фотоперіодом 12 год. за добу (108 год. при освітленні) у вертикальній трубчастій установці. Рівень освітлення культури підтримували в межах від 8,5 до 9,0 кЛк, температуру — від 26 до 30°C. Досліджувані солі йоду, кобальту, магнію, заліза, нітрату натрію та хлориду натрію вносили в середовище культивування одноразово — на початку культивування. Біомаса спіруліни, яку вирощували на середовищі Зарука (контроль), містила 55,29% білка й 9,51% — фікоціаніну.

Дослідження впливу іонів йоду та кобальту на синтез фікоціаніну в біомасі спіруліни виявили, що із збільшенням концентрації йодиду калію в поживному середовищі спостерігалось підвищення вмісту фікоціаніну. Найбільшого значення цей показник набуває при внесенні в середовище культивування 5,0 мг КJ/л. Збільшення концентрації йодиду калію до 11,0 мг/л і більше призводить до поступового зменшення вмісту фікоціаніну та пригнічення росту культури спіруліни. Тому найбільш оптимальною концентрацією його в поживному середовищі слід вважати 5,0 мг/л.

Така ж закономірність простежувалась і при внесенні в середовище культивування нітрату кобальту. Найбільше фікоціаніну (13,9% від АСБ) накопичувалось при внесенні 5,0 мг/л $\text{Co}(\text{NO}_3)_2/\text{л}$, що перевищувало контрольний показник на 46%. Подальше збільшення концентрації нітрату кобальту призводило до зменшення вмісту фікоціаніну.

Проведені нами дослідження показали, що одночасне внесення в середовище культивування іонів йоду й кобальту підвищує синтез білків, зокрема йодовмісних, а також збільшує продуктивність спіруліни. Збільшення концентрації йодиду калію та нітрату кобальту в середовищі культивування до 5,0 мг/л кожного сприяло підвищенню вмісту фікоціаніну вдвічі.

Отже, можна стверджувати, що одночасне внесення солей йоду й кобальту значно збільшує накопичення фікоціаніну. Так, якщо при внесенні 5,0 мг/л йодиду калію вміст фікоціаніну в біомасі спіруліни становив 16,4% від АСБ, а нітрату кобальту — 13,9%, то при одночасному внесенні по 5,0 мг/л цих сполук вміст фікоціаніну вже сягав майже 21%. Найоптимальнішим діапазоном концентрацій солей йоду й кобальту, за якого найбільше накопичується фікоціаніну, можна вважати 5,0–8,0 мг/л.

Як відомо, ціанобактерії є одночасно азотфіксаторами та фотосинтетиками. Роль переносників

електронів виконують фередоксини — низькомолекулярні залізовмісні білки, в яких відсутні гемінові та флавінові групи. Тому важливо було визначити вплив іонів заліза на синтез фікоціаніну.

На даному етапі роботи було досліджено вплив сульфату заліза на вміст фікоціаніну у біомасі спіруліни. Встановлено, що сульфат заліза в концентрації до 25 мг/л сприяє підвищенню вмісту фікоціаніну порівняно з контролем на 35%. Подальше збільшення концентрації сульфату заліза до 46 мг/л не впливало на зміну вмісту фікоціаніну.

Одним з найважливіших компонентів культурального середовища, який впливає на біосинтез білків, для спіруліни є азот. Зважаючи на білкове походження фікоціаніну, можна припустити, що збільшення концентрації нітратного азоту в культуральному середовищі призведе до збільшення синтезу фікоціаніну. У зв'язку з цим, важливо було визначити вплив нітрату натрію на накопичення фікоціаніну в біомасі спіруліни. Підвищення його концентрації в поживному середовищі до 3,0 г/л істотно не змінювало вміст фікоціаніну, подальше зростання до 3,4 г/л дало змогу збільшити синтез фікоціаніну на 80% порівняно з контролем. Концентрація нітрату натрію 4,3 г/л призводила до зменшення вмісту фікоціаніну до контрольних показників. Подальше збільшення концентрації (понад 4,3 г/л) також значно зменшувало вміст фікоціаніну.

У процесі культивування спіруліни рН середовища постійно підвищується. Як відомо, між рН та концентрацією іонів натрію в середовищі культивування існує тісний взаємозв'язок: чим більше значення рН, тим вищою має бути мінімальна концентрація іонів натрію. Якщо культуру на одну годину залишити без іонів натрію, клітини спіруліни зазнають світлозалежних ушкоджень: припиняється виділення кисню, руйнується допоміжний пігмент фікоціанін та відмирають клітини. Тому можна припустити, що збільшення концентрації іонів натрію в середовищі культивування (солоності середовища) дасть змогу стимулювати як фотосинтез і ріст спіруліни, так і синтез фікоціаніну.

Із збільшенням концентрації хлориду натрію до 5,8 г/л спостерігалось незначне збільшення вмісту фікоціаніну, за концентрації 11,7–17,5 г/л вміст фікоціаніну в біомасі спіруліни порівняно з контролем підвищувався відповідно на 50 та 65%. За більших концентрацій простежувалось пригнічення росту спіруліни, що супроводжувалось зменшенням продуктивності культури, синтезу білка та фікоціаніну.

Магній — один з найважливіших мікроелементів поживного середовища. Оскільки він входить до складу молекули хлорофілу, від його наявності залежить інтенсивність процесу фотосинтезу. Тому ми досліджували, як іони магнію (сульфату магнію) впливають на вміст фікоціаніну в біомасі спіруліни. За концентрацій сульфату магнію, що перевищують 0,65 мг/л, відбувається значне пригнічення синтезу

фікоціаніну клітинами спіруліни. Спіруліна значно зменшувала продуктивність і відмирала, збільшуючи концентрацію сульфату магнію. Отже, спіруліна була досить чутлива до незначного підвищення концентрації магнію в середовищі культивування. Тільки при концентраціях сульфату магнію до 0,5 мг/л спостерігалось незначне збільшення вмісту фікоціаніну на 17% від АСБ і при цьому спіруліна не відмирала.

Таким чином, дослідями встановлено, що на синтез фікоціаніну найменше впливає магній. Збільшення концентрації сульфату магнію в середовищі

культивування до 0,5 г/л підвищує синтез фікоціаніну на 17%. Спіруліна досить чутлива до незначного підвищення концентрації сульфату магнію — понад 0,6 г/л. Найбільше фікоціаніну накопичується в біомасі спіруліни (20,8% від АСБ) при одночасному внесенні в середовище культивування йодиду калію й нітрату кобальту по 5,0–8,0 мг/л.

Одержані результати свідчать про те, що іони деяких металів, додатково внесені в середовище культивування, можуть сприяти росту спіруліни й підвищенню синтезу фікоціаніну.